

Силабус курсу
**Психологія віртуального середовища
і кібербезпеки**

Рівень вищої освіти: третій (освітньо-науковий)

Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність: 053 Психологія

Освітньо-наукова програма:

«Психологія»

Кількість кредитів: 3

Рік підготовки, семестр: 2 рік, 3 семестр

Компонент освітньої програми: вибіркова

Дні занять: за розкладом

Консультації: за розкладом

Мова викладання: українська

Керівник курсу:

докт. психол. наук, проф. Савелюк Наталія Михайлівна

Контактна інформація:

nsavelyuk@ukr.net , +380977437853

Опис дисципліни

Курс розкриває актуальні теоретичні та прикладні проблеми перебування і функціонування людини як суб'єкта активності у віртуальному середовищі, психологічні особливості віртуальної комунікації, ігрової, учбової (навчальної) та трудової діяльностей у віртуальному середовищі, основи психологічного благополуччя та закономірності виникнення Інтернет-адикції, ігрової комп'ютерної залежності, а також психологічні аспекти кібербезпеки особистості. Здобувачі третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти набуватимуть уміння аналізувати основні концептуальні підходи до наукового дослідження специфіки віртуального середовища та діяльності суб'єкта у ньому. Вони навчатимуться розрізняти основні симптоми Інтернет-адикції та залежності від комп'ютерних ігор, здійснювати її психопрофілактику та надавати психологічну допомогу в ситуаціях проявів. Здобувачі вищої освіти отримуватимуть актуальні знання, навички, уміння оптимізації перебування особистості у віртуальному середовищі та використання його конструктивного потенціалу з одночасним запобіганням ймовірному негативному впливові.

Навчальний контент

Лек./сем. (год.)	Теми	<i>Результати навчання</i>
2/0	Тема 1. Загальна психологічна характеристика віртуального середовища діяльності людини	Розуміти взаємозв'язок психології та сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. Аналізувати поняття «віртуальна реальність» і давати його загальну характеристику. Знати психологічні особливості віртуального середовища (простору). Розуміти загальні психологічні аспекти використання Інтернету та його впливу на психіку. Аналізувати когнітивні, афективні та вольові процеси суб'єкта активності у віртуальному середовищі.
2/2	Тема 2. Психологічні аспекти віртуальної комунікації	Знати основні теорії комп'ютерно опосередкованих комунікацій. Аналізувати психологічні основи Інтернет-комунікації. Визначати віртуальне спілкування та взаємодію як наукову проблему. Розуміти психологічну специфіку віртуальної взаємодії. Вміти давати психологічну характеристику соціальних мереж та віртуального спілкування у них. Розуміти особливості поширення інформаційно-психологічних впливів у віртуальних соціальних мережах. Аналізувати вплив віртуальної комунікації та взаємодії на розвиток особистості та становлення ідентичності. Визначати умови Інтернет-середовища як чинника розвитку комунікативного потенціалу особистості. Аналізувати психологічні аспекти самореалізації у віртуальному середовищі. Розуміти вікові та гендерні особливості віртуального спілкування.
2/2	Тема 3. Психологічні особливості ігрової,	Вміти давати загальну психологічну характеристику ігрової, учбової

	учбової (навчальної) та трудової діяльності у віртуальному середовищі	(навчальної) та трудової діяльності у віртуальному середовищі. Аналізувати основні види комп'ютерних ігор. Розуміти вплив різних видів комп'ютерних ігор на психіку. Вміти давати психологічну характеристику віртуального освітнього простору. Розуміти загальні психологічні засади дистанційної освіти. Визначати основні психологічні аспекти трудової діяльності в Інтернет-середовищі (електронної комерції, мережевого маркетингу та ін.). Розуміти психологічні особливості сприймання реклами віртуальних товарів та послуг.
2/2	Тема 4. Психологічне благополуччя та залежність особистості від віртуального середовища	Розуміти проблему підтримки психологічного благополуччя особистості у віртуальному середовищі. Визначати поняття адикції та її основні види. Вміти давати психологічну характеристику Інтернет-адикції та її науковим дослідженням. Розуміти психологічні особливості й ефекти онлайн-інгібіції та онлайн-дезінгібіції. Знати психологічну характеристику Інтернет-залежних осіб і залежних від комп'ютерних ігор. Вміти здійснювати психопрофілактику та надавати психологічну допомогу в ситуаціях Інтернет-адикції та залежності від комп'ютерних ігор.
2/2	Тема 5. Психологічні аспекти кібербезпеки особистості	Аналізувати поняття безпеки та її види. Визначати складові психологічної та особистісної безпеки у віртуальному середовищі. Знати основні правові засади забезпечення кібербезпеки в Україні. Розуміти психологічні аспекти кібербезпеки. Знати психологічні особливості маніпулювання у віртуальному середовищі. Вміти запобігати та долати прояви кіберманіпулювання.

		Аналізувати явище кібербулінгу, його види та причини виникнення. Вміти здійснювати психопрофілактику та надавати психологічну допомогу в ситуаціях кібербулінгу.
--	--	--

Формування програмних компетентностей

Індекс в матриці ОП	Програмні компетентності
ІК	Здатність продукувати нові ідеї, розв'язувати значущі комплексні проблеми професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності у сфері психології, застосовувати методологію наукової та педагогічної діяльності, а також проводити власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.
ЗК2	Здатність працювати в міжнародному контексті.
ЗК4	Здатність розв'язувати комплексні проблеми психології на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності.
ЗК5	Здатність планувати і здійснювати комплексні самостійні дослідження на основі системного наукового світогляду із застосуванням сучасних інформаційно-цифрових та комунікаційних технологій.
ЗК6	Здатність розуміти особистісне буття людини, суспільний контекст її життєдіяльності, становлення суб'єктності як стрижня її особистісної зрілості.
СК1	Здатність виокремлювати, систематизувати та прогнозувати актуальні психологічні проблеми, чинники та тенденції функціонування й розвитку особистості, груп і організацій на різних рівнях психологічного дослідження.

СК6	Здатність застосовувати нові технології та інструменти, сучасні цифрові технології, бази даних та інші ресурси, спеціалізоване програмне забезпечення у науковій та викладацькій діяльності.
СК7	Уміння толерувати невизначеність і доводити унікальність власного наукового пошуку в умовах інформаційного / цифрового суспільства.
СК8	Здатність критично аналізувати і оцінювати традиційні методи викладання психологічних дисциплін, ефективно використовувати інноваційні та інформаційно-цифрові технології викладання.
Програмні результати навчання	
РН4	Планувати і виконувати експериментальні та/або теоретичні дослідження з психології та дотичних міждисциплінарних напрямів із дотриманням норм професійної і академічної етики.
РН5	Застосовувати сучасні інструменти і технології пошуку, оброблення та аналізу інформації, статистичні методи аналізу даних, спеціалізовані бази даних та інформаційні системи, розробляти інноваційні дослідницькі методики у сфері психології, перевіряти їх ефективність.
РН6	Критично і системно оцінювати результати власної науково-дослідної роботи і результати інших дослідників у контексті усього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми, визначати перспективи подальших наукових розвідок.
РН8	Визначати свої професійні можливості та завдання підвищення професійної кваліфікації й професійної мобільності.

Літературні джерела

Основні:

1. Варій М. Й. Загальна психологія: підручник для студентів ВНЗ. 3-є вид., випр. та доп. К.: Центр учбової літератури, 2009. 1007 с.
2. Кириченко В. В. Психологія інформаційної діяльності: навчальний посібник. 2-ге вид. вип. і доп. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. 146 с.
3. Медіапсихологія: на перетині інформаційного та освітнього просторів: монографія [О. Т. Баришполець, О. Л. Вознесенська О. Є. Голубєва, Г. В. Мироненко, Л. А. Найдьонова, Н. О. Обухова, Н. І. Череповська]; за наук. ред. Л. А. Найдьонової, Н. І. Череповської; Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. К.: Міленіум, 2014. 348 с.

Допоміжні:

1. Бондарчук О. І. Психологічні особливості взаємодії у віртуальних соціальних мережах. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Психологічні науки*. 2013. Вип. 114. С. 7–11.
2. Грабар Н. Г. Соціально-психологічні проблеми спілкування у віртуальній реальності. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2012. № 3-4. С. 82–85.
3. Дар'ялова Н. Психологічні особливості віртуального спілкування. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Психологія*. 2016. Вип. 1. С. 42–45.
4. Смульсон М. Л. Психологічна характеристика віртуального освітнього простору. *Наука і освіта*. 2015. № 10. С. 10–15.
5. Ступницька О. І. Психологічні особливості взаємодії користувачів у віртуальних соціальних мережах, інтернет адикція, її симптоми та виявлення. *Збірник наукових праць Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2018. Вип. 59. С. 195–203.
6. Терешкун О. О. Соціальні мережі у сучасному суспільстві: психологічний аналіз. *Соціальна психологія. Український науковий журнал*. 2011. № 5. С. 86–95.
7. Amichai-Hamburger Y. Personality, individual differences and Internet use. In: A. Joinson, K. McKenna, T. Postmes, & U.-D. Reips (Eds.). *The Oxford handbook of Internet psychology*. Oxford, UK: Oxford University Press. 2007. P. 187–204.
8. Amichai-Hamburger Y. *The social net: Understanding human behavior in cyberspace*. Oxford, UK: Oxford University Press, 2005. 358 p.
9. Brenner V. Psychology of computer use: Parameters of internet use, abuse and addiction: The first 90 days of internet usage survey. *Psychological Reports*, 80, 1997. P. 879–882.

10. Caplan S. E. Preference for online social interaction: A theory of problematic Internet use and psychosocial well-being. *Communication Research*, Vol. 30, 2003. P.625–648.
11. Childress M. D., Braswell R. Using massively multiplayer online role-playing games for online learning. *Distance Education*, Vol. 27, 2006. P.187–196.
12. Derks D., Bos A. E. R., von Grumbkow J. Emoticons and social interaction on the Internet: The importance of social context. *Computers in Human Behavior*, Vol. 23, 2007. P.842–849.
13. Di Blasio P., Milani, L. Computer-mediated communication and persuasion: Peripheral vs. central routes to opinion shift. *Computers in Human Behavior*, Vol. 24, 2008. P. 798–815.
14. Egger O. Internet behaviour and addiction. Unpublished thesis, Swiss Federal Institute of Technology. Zurich, 1996. 78 p.
15. Joinson, A., McKenna, K., Postmes, T., & Reips, U.-D. (Eds.). *The Oxford handbook of Internet psychology*. Oxford, UK: Oxford University Press, 2007. 487 p.
16. Katz, J. E., Rice, R. E. *Social consequences of Internet use: Access, involvement, and interaction*. Cambridge: MIT Press, 2002. 487 p.
17. Walther J. B. Computer-mediated communication. In C. R. Berger, M. E. Roloff, & D. R. Roskos- Ewoldsen (Eds.). *Handbook of communication science*. Thousand Oaks: Sage, 2008. P. 489–505.
18. Whitty M. *Cyberspace romance: The psychology of online relationships*. New York: Palgrave MacMillan, 2006. 512 p.
19. Young K. Internet addiction: The emergence of a new clinical disorder. *CyberPsychology & Behavior*, 1998. P. 237–244.

Інформаційні ресурси:

<https://nuph.edu.ua/slovník-psihologichnih-terminiv/> – Словник психологічних термінів.

<https://social.org.ua/6322-40-psikhologichnikh-testiv-yaki-mozhna-proyti-onlayn-i-yaki-rozkazhut-pro-vas-use-navit-te-pro-shcho-vi-i-ne-pidozryuiete.html> – 40 психологічних тестів, які можна пройти онлайн.

<https://psinsayt.wixsite.com/insayt/> – Інсайт: кращі психологічні сайти.

<http://www.nbu.gov.ua/> – Сайт Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського.

<http://www.library.tnpu.edu.ua/> – сайт наукової бібліотеки ТНПУ імені Володимира Гнатюка

[Лабораторія психології масової комунікації та медіа-освіти – Інститут соціальної та політичної психології \(ispp.org.ua\)](http://ispp.org.ua) – сторінка лабораторії психології масової комунікації та медіа-освіти ІСПП НАПН України

Політика оцінювання

- **Політика щодо дедлайнів та перескладання:** Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
- **Політика щодо академічної доброчесності:** Усі письмові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями не більше 20 %. Списування під час контрольних робіт та заліку заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування.
- **Політика щодо відвідування:** Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу.

Оцінювання

Остаточна оцінка за курс розраховується наступним чином:

Види оцінювання	% від остаточної оцінки
Змістовий модуль 1 (теми 1-5) – усне опитування, групові дискусії, розв'язування психологічних задач	40
Індивідуальне науково-дослідне завдання	30
Підсумковий контроль – тестові завдання у системі Moodle	30

До Силабусу також готуються матеріали навчально-методичного комплексу:

- 1) Навчальний контент (розширений план лекцій)
- 2) Тематика та зміст практичних робіт
- 3) Завдання для підсумкового контролю (екзаменаційні питання)
- 4) Електронне навчання в системі MOODLE